

SKALA ZAGROŻENIA PRZESTĘPCZOŚCIĄ PRZECIWKO DOBROM KULTURY W 2019 R. EFEKTYWNOŚĆ DZIAŁAŃ POLICJI

ADAM GRAJEWSKI

Skala zagrożenia przestępczością skierowaną na dobra kultury

W 2019 r. stwierdzono **144** przestępstwa ścigane z Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. 2018. poz. 2067, 2245), w 2018 r. - 87 przestępstw, w 2017 r. - 91 przestępstw, a w 2016 r. - 90 przestępstw.

W 2019 r. stwierdzono **495** przestępstw ściganych z Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *kodeks karny* (Dz. U. 2018 poz. 1600, 2077) w poszczególnych czynach zabronionych:

- Art. 278 kk - stwierdzono 148 przestępstw;
- Art. 279 kk - stwierdzono 205 przestępstw;
- Art. 284 kk - stwierdzono 71 przestępstw;
- Art. 262 kk - stwierdzono 59 przestępstw;
- Art. 291 kk - stwierdzono 3 przestępstwa.

W tym w stosunku do dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 par. 2 kk):

- Art. 278 kk - stwierdzono 5 przestępstw;
- Art. 284 kk - stwierdzono 2 przestępstwa;
- Art. 288 kk - stwierdzono 2 przestępstwa;
- Art. 291 kk - stwierdzono 0 przestępstw.

Po zestawieniu przestępstw z *modus operandi* charakterystycznych dla dóbr kultury w 2019 r. stwierdzono ogółem 639 przestępstw¹.

PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE Z ZAPISÓW USTAWY O OCHRONIE ZABYTEKÓW I OPIECE NAD ZABYTEKAMI DANE ZA 2019 R.		
Ustawa	Akt prawny	Przestępstwa stwierdzone
Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dn. 23.07.2003 r.	Art. 108 ust. 1	106
	Art. 108 ust. 2	10
	Art. 109c	28
Razem:		144

¹ Dane statystyczne w odniesieniu do przestępstw kradzieży i kradzieży z włamaniem, przywłaszczenia, zniszczenia lub uszkodzenia, okradania lub znieważenia miejsca pochówku przy uwzględnieniu wartości katalogowych *modus operandi* charakterystycznych dla dóbr kultury zawiera zestawienie tabelaryczne zamieszczone w tym opracowaniu.

**PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE Z ARTYKUŁÓW 278, 279, 284, 262, 291 USTAWY KODEKS KARNY,
W OPARCIU O WYBRANE WARTOŚCI MODUS OPERANDI*
DANE ZA 2019 R.**

Ustawa	Akt prawny	Przestępstwa stwierdzone
Ustawa Kodeks karny z dn. 6.06.1997 r.	Art. 262 § 1	16
	Art. 262 § 2	43
	Art. 278 § 1	148
	Art. 278 § 1 w zw. z art. 278 § 5	4
	Art. 278 § 1 w zw. z art. 294 § 1	2
	Art. 278 § 1 w zw. z art. 294 § 2	5
	Art. 279 § 1	205
	Art. 284 § 1	10
	Art. 284 § 1 w zw. z art. 294 § 2	2
	Art. 284 § 2	59
	Art. 284 § 2 w zw. z art. 294 § 1	1
	Art. 284 § 3	2
	Art. 291 § 1	3
Razem:		500

**PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE Z ARTYKUŁU 294 USTAWY KODEKS KARNY,
W OPARCIU O WYBRANE WARTOŚCI MODUS OPERANDI*
DANE ZA 2019 R.**

Ustawa	Akt prawny	Przestępstwa stwierdzone
Ustawa Kodeks karny z dn. 6.06.1997 r. -	Art. 278 § 1 w zw. z art. 294 § 2	5
	Art. 284 § 1 w zw. z art. 294 § 2	2
	Art. 288 § 1 w zw. z art. 294 § 2	2
Razem:		9

* *modus operandi*: Przedmiot zamachu: meble zabytkowe; przedmiot kultu religijnego niebędący zabytkiem; zbiór numizmatyczny; rzeźba, odlew i inne wyroby artystyczne (metal, szkło, ceramika); przedmiot kultu religijnego; – ikona.

Efekty międzynarodowych działań Policji

Wyniki podjętych działań podczas międzynarodowej operacji Pandora IV (2019)

W dniach 30 września – 11 października 2019 r. została przeprowadzona międzynarodowa operacja PANDORA IV, przy czym wstępna faza przygotowująca działania trwała od maja do 10 października 2019 roku. Operacja była koordynowana przez krajowego koordynatora ds. zabytków umiejscowionego w strukturze Wydziału Kryminalnego Biura Kryminalnego KGP. W wyniku tej operacji na terenie naszego kraju zatrzymano 11 osób związanych z nielegalnym obrotem dobrami kultury. Na podstawie zgromadzonych materiałów wszczęto 46 nowych

postępowań. Zabezpieczono łącznie ok. 11786 przedmiotów stanowiących dobra kultury, z których blisko połowa stanowiła zabytki archeologiczne. Ponadto w ramach operacji poddano kontroli łącznie 30 656 osób oraz 15 4287 obiektów, w tym 140 977 pojazdów. Większość działań Policja przeprowadziła we współpracy z różnymi służbami i instytucjami m.in. Krajową Administracją Skarbową, Strażą Graniczną, Wojewódzkimi Urzędami Ochrony Zabytków, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowym Instytutem Dziedzictwa, Narodowym Instytutem Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz Konferencją Episkopatu Polski.

Efekty działań Policji – przykłady

W całym 2019 r. łącznie przeprowadzano w garnizonach KWP/KSP **102** realizacje, przy czym w ramach międzynarodowej operacji Pandora IV koncentrującej się na ujawnianiu przypadków grabieży dziedzictwa kulturowego, nielegalnego obrotu dobrami kultury oraz kradzieżą zabytków - **46** realizacji. W 2018 r. w garnizonach KWP/KSP przeprowadzano łącznie **82** realizacje, przy czym w ramach międzynarodowej operacji Pandora III - **26** realizacji. Natomiast w 2017 r. w garnizonach KWP/KSP przeprowadzano łącznie **37** realizacji, przy czym w ramach międzynarodowej operacji Pandora II - **24** realizacje.

W trakcie toczących się postępowań odzyskano dużą liczbę zabytków, a prowadzone ustalenia i czynności pozwoliły na przedstawienie zarzutów sprawcom czynów zabronionych. Podczas prowadzonych postępowań odzyskano bardzo dużą liczbę zabytkowych przedmiotów, z czego większość stanowiła zabytki i cenne zabytki archeologiczne, nielegalnie wykopane za pomocą detektorów metali. Zabezpieczono dużą liczbę zabytków skradzionych z placówek muzealnych, obiektów sakralnych i osób prywatnych. Ujawniono również bardzo dużą liczbę zabytkowej broni palnej i amunicji posiadanej bez pozwolenia. Podczas prowadzonych przez Policję czynności zabezpieczano także wykopane w trakcie nielegalnych poszukiwań zabytków materiały i urządzenia wybuchowe pochodzenia wojennego, stanowiące realne zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego. Oprócz tego zabezpieczono kilka zabytkowych mebli, zabytkową ceramikę, zegary, dużą ilość fałszywych monet kolekcjonerskich i falsyfikaty zabytków malarstwa. Podczas prowadzonych przez Policję czynności zabezpieczano materiały i urządzenia wybuchowe pochodzenia wojennego, stanowiące realne zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego. Ponadto w trakcie swych działań policjanci wykonywali czynności w sprawach niszczenia zabytków oraz okradania zabytkowych nekropoli, czego przykładem jest kilka spraw opisanych w dalszej części artykułu.

- 1.** W dniu 15 lutego 2019 r. funkcjonariusze Wydziału Kryminalnego Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie na terenie domu aukcyjnego w Warszawie zabezpieczyli pięć rysunków autorstwa Marcina Szancera o przybliżonej łącznej wartości 7500 zł, skradzionych z mieszkania prywatnego na terenie Krakowa na przełomie 2016/2017 roku.
- 2.** W dniu 14 lipca 2019 r. funkcjonariusze Policji z Nowego Dworu Mazowieckiego weszli w posiadanie informacji, z której wynikało, że nieznani sprawcy w bliżej nieokreślonym czasie dokonali kradzieży krzyży z grobów polskich żołnierzy znajdujących się na cmentarzu wojskowym na terenie Twierdzy Modlin. Krzyże wykonane były z elementów metalowych pochodzących z pojazdów gąsienicowych tzw. tankietki TKS z okresu II Wojny Światowej. W toku dalszych czynności ustalono, że sprawcy oferowali do sprzedaży skradzione elementy osobom zbierającym militaria. W trakcie realizowanych czynności ustalono, że sprawcami kradzieży są mieszkańcy Zakroczymia, których zatrzymano. Odzyskano zabytkowe krzyże.
- 3.** W dniu 21 sierpnia 2019 r. funkcjonariusze Policji w Zgierzu (w województwie łódzkim) w parafii rzymskokatolickiej im. św. Katarzyny Aleksandryjskiej sprawca dokonał zniszczenia krzyża z figurą Jezusa Chrystusa (XVII-wieczny krucyfiks wpisany do rejestru zabytków), zrywając go ze ściany, a następnie umyślnie łamiąc krzyż, rękę, koronę cierniową, czym spowodował straty w wysokości 30 000 złotych. Na miejscu wykonano czynności, w wyniku których, jeszcze tego samego dnia, sprawca został zatrzymany.
- 4.** W dniu 9 października 2019 r. funkcjonariusze Wydziału Kryminalnego Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach wykonywali czynności do sprawy dotyczącej poszukiwania zabytków bez wymaganego zezwolenia przez mieszkańca województwa podkarpackiego prowadzonej przez Wydział Kryminalny Komendy Powiatowej Policji w Kazimierzy Wielkiej. Podczas przeszukania jego miejsca zamieszkania zabezpieczono wykrywacz metali oraz monety z różnych okresów historycznych. Właściciel mieszkania oświadczył, że zabytki odnalazł nielegalnie przy pomocy wykrywacza metali na terenie trzech powiatów województwa świętokrzyskiego, tj. buskiego, kazimierskiego i staszowskiego. Ponadto poinformował, że poszukiwania zabytków prowadził wspólnie ze znanymi mu dwoma mężczyznami mieszkającymi w województwie podkarpackim. Z uwagi na to udano się do wskazanych kolejnych dwóch osób zajmujących się nielegalnymi poszukiwaniami zabytków. W mieszkaniach u każdego z nich zabezpieczono m.in. detektory metali oraz bardzo dużą liczbę zabytkowych monet i kilkanaście fibul z okresu wpływów rzymskich. W trakcie czynności prowadzonych z tymi mężczyznami potwierdzili oni, że zabezpieczone zabytkowe przedmioty znaleźli przy pomocy wykrywacza metali w trakcie prowadzonych nielegalnie poszukiwań. Dodali, że nie posiadają zezwolenia na poszukiwanie zabytków i nigdy nie starali się o jego uzyskanie. Ponadto w trakcie czynności wskazali czwartego mężczyznę, u którego funkcjonariusze również dokonali przeszukania. Podczas akcji oprócz zabytków

przywłaszczonych w trakcie nielegalnych poszukiwań zabezpieczono trzy sztuki broni palnej tzw. samoróbek złożonych z elementów zabytkowej broni.

5. W dniu 9 października 2019 r. funkcjonariusze z Wydziału Kryminalnego Komendy Miejskiej Policji w Toruniu w wyniku prowadzonych czynności uzyskali informacje, z których wynikało, że jeden z mieszkańców zajmuje się nielegalnym pozyskiwaniem amunicji i materiałów wybuchowych z poligonów wojskowych i prawdopodobnie gromadzi je w celach kolekcjonerskich. Przedmioty te miał przywłaszczać w wyniku nielegalnych poszukiwań zabytków przy pomocy urządzeń do wykrywania metalu. W związku z tym w wyniku przeprowadzenia przeszukania jego mieszkania oprócz zabytków ujawniono amunicję strzelecką, granaty moździerzowe, pociski artyleryjskie, granaty ręczne i zapalniki. Ponadto w miejscu zamieszkania zabezpieczono trzy wykrywacze metalu mogące służyć do popełniania przedmiotowego przestępstwa. Zarządzono ewakuację 45 osób zamieszkujących w budynku wielorodzinnym. Na miejscu wojskowy patrol minersko-pirotechniczny zabezpieczył ujawnione przedmioty do dalszych badań. W tym samym dniu zatrzymanemu przedstawiono zarzuty za to, że działając w sposób umyślny oraz bez właściwego zezwolenia posiadał amunicję zawierającą materiał wybuchowy, a także materiały wybuchowe w postaci zapalników, co z uwagi na miejsce przechowywania stwarzało bezpośrednie niebezpieczeństwo zaistnienia eksplozji tychże materiałów, które to zdarzenie z kolei zagrażałoby życiu i zdrowiu wielu osób oraz mieniu.

Wybrane przykłady przestępstw zaistniałych za granicą w roku 2019²

- 1.** W dniu 25 listopada 2019 r. z muzeum Grünes Gewölbe w Dreźnie (Niemcy) w wyniku włamania została skradziona bardzo cenna zabytkowa biżuteria królewska z początku XVIII wieku.
- 2.** W nocy z 10 na 11 stycznia 2019 r. z kościoła w miejscowości Zele (Belgia) skradziono cenny obraz Madonna del Silenzio z XVI wieku.
- 3.** Na przełomie grudnia 2019 i stycznia 2020 r. zostały skradzione z zabytkowego cmentarza w Neugersdorf (Niemcy) dwie cenne rzeźby wykonane z brązu.

Przedsięwzięcia i inicjatywy Policji w walce z przestępczością skierowaną na dobra kultury

- 1.** Wykład w dniu 7 lutego 2019 r. w Muzeum Miejskim Wrocławia dla pracowników placówek muzealnych z terenu Wrocławia- Sposoby postępowania oraz zabezpieczenie miejsca zdarzenia w przypadku stwierdzenia przestępstwa kradzieży na terenie placówki muzealnej.

² Informacje przekazane przez Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji KGP.

- 2.** Szkolenie w dniu 15 marca 2019 r. w Łodzi dla funkcjonariuszy policji z garnizonu łódzkiego z udziałem funkcjonariuszy SG, KAS, Łódzkich Lasów Państwowych, poświęcone problematyce zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom z udziałem wykładowców z DOZ MKIDN, WUOZ, NID, KAS, WK KWP w Łodzi, WK BK KGP.
- 3.** Szkolenie w dniu 27 marca 2019 r. w Gdańsku dla funkcjonariuszy policji z garnizonu pomorskiego, poświęcone problematyce zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom z udziałem wykładowców z DOZ MKIDN, WUOZ, NID, WK BK KGP.
- 4.** Szkolenie w dniach 10-12 kwietnia 2019 r. w Niepołomicach dla wojewódzkich koordynatorów do spraw zwalczania przestępczości z udziałem m.in. wykładowców z MKIDN, WUOZ, NID, WK BK KGP.
- 5.** W dniach 20-22 maja 2019 r. w ZKP w Sułkowicach seminarium szkoleniowe pn. „Zwalczanie przestępczości przeciwko dobrom kultury”. Dzięki współpracy policjantów Wydziału Kryminalnego Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji oraz Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP i Zakładu Służby Kryminalnej CSP, przygotowano seminarium, którego uczestnikami byli wojewódzcy koordynatorzy ds. techniki kryminalistycznej oraz policjanci z Wydziałów Kryminalnych koordynujący działania związane ze zwalczaniem przestępczości przeciwko zabytkom w komendach wojewódzkich i Komendzie Stołecznej Policji.
- 6.** W dniu 08 maja 2019 r. w miejscowości Łąd konferencja szkoleniowa dla policjantów województwa wielkopolskiego pn. „Zagrożenia dla dziedzictwa kulturowego i podejmowanie działań przeciwko przestępczości archeologicznej i sakralnej”.
- 7.** Szkolenie w dniach 29-31 maja 2019 r. w Wiejcach dla policjantów szczebla powiatowego dla województw polski zachodniej (Opole, Wrocław, Gorzów Wlkp., Szczecin) z udziałem m.in. wykładowców z MKIDN, WUOZ, WK BK KGP.
- 8.** Szkolenie z udziałem wykładowców z DOZ MKIDN oraz NID dla Naczelników Wydziałów Prewencji KWP/KSP podczas odprawy pionu prewencji w Supraślu w dniach 4-5 czerwca 2019 roku.
- 9.** Udział i wystąpienie podczas konferencji „Działania służb kryminalnych i prewencyjnych w ochronie zabytków i restytucji dóbr kultury” w Pęzinie, w dniach 18-20 września 2019 roku.
- 10.** Udział i wystąpienie podczas konferencji w Warszawie w dniu 05 grudnia 2019 roku. Przestępstwa przeciwko zabytkom - aspekty materialnoprawne i procesowe; Przestępczość przeciwko zabytkom - wybrane zagadnienia na tle praktyki polskiej policji.
- 11.** Prowadzono prace nowelizacyjne zmierzające do aktualizacji i zmiany porozumienia z dnia 3 listopada 2004 r. pomiędzy Ministrem Finansów, Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Komendantem Głównym Policji i Komendantem Głównym Straży Granicznej w sprawie współdziałania w zwalczaniu nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków.

Biuro Kryminalne KGP na bieżąco prowadzi wymianę informacji krajowych i międzynarodowych, opiniuje projekty aktów prawnych w zakresie przestępczości przeciwko dobrom kultury, z uwzględnieniem aspektów finansowania terroryzmu i prania pieniędzy. Ponadto inicjuje i koordynuje czynności o charakterze zapobiegawczym, weryfikuje i reaguje na wszelkie sygnały o przypadkach naruszania, łamania obowiązujących przepisów prawa, a także wychodzi naprzeciw wszelkim inicjatywom ukierunkowanym na ochronę dziedzictwa kulturowego³.

³ Dane dot. przestępstw stwierdzonych za 2019 r. z grupy aktów prawnych: kradzież z włamaniem, kradzież cudzej rzeczy, przywłaszczenie, uszkodzenie mienia, znieważenie okradanie miejsca pochówku według wybranych wartości katalogowych *modus operandi*, wygenerowane przez WOI BWiK KGP.

Opracowano na podstawie danych przekazanych przez KWP/KSP oraz materiałów własnych BK KGP. Wyk. A. Grajewski.